

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА В УКРАЇНІ

Невід'ємною складовою політичного процесу є феномен політичного лідерства. Саме політичні лідери ведуть за собою інших та спрямовують розвиток усього суспільства. На сьогоднішній день для пояснення політичного процесу дедалі частіше використовують гендерний підхід. Без його використання, а саме без з'ясування специфічної ролі жінок й чоловіків у сучасному політичному житті, неможливо здійснювати будь-яке серйозне дослідження. До прикладу, соціологічні дослідження виявили, що тема гендерної дискримінації у суспільній свідомості українців перебуває в контексті радше соціальних та політичних суперечностей, ніж...? Проблеми формування гендерної рівності, які активно обговорює українська спільнота, і яке стосуються всіх сфер його функціонування, активно увійшли до сфери політичної науки. Визначення основних критеріїв політичного лідерства та пошук, формування і розвиток справжніх лідерів, спроможних на прийняття ефективних управлінських рішень, є одним із головних викликів сьогодення. Сучасна українська політика потребує формування нового типу політичного лідера – жінки та чоловіка, що поєднує позитивні як «жіночі», так і «чоловічі» управлінські якості. Попри прийняття багатьох законопроектів та сучасних світових тенденцій і надалі можна спостерігати ще не вирішену проблему подолання гендерних стереотипів у політиці.

Метою даної роботи є дослідження феномену політичного лідерства та його сутності як важливої складової сучасного політичного процесу, а також осмислення гендерних стереотипів, які впливають на статус жінки-лідера у політичному житті України.

Політичне лідерство можна трактувати як реальну владу авторитетних людей, що здійснюють легітимний вплив на суспільство, або на його окремі групи, які добровільно делегують лідерам певні політичні повноваження та права. Однак визнання лідерства та формування навколо них послідовників залежить від того, наскільки лідер відповідає очікуванням і сподіванням оточення. Це робить розуміння сенсу даного поняття складним і неоднозначним. Трактуючи зміст і динаміку політичного лідерства по суті визначається сприйняттям мас. Формування лідерства тим продуктивніше, чим активніша реакція мас на лідерські гасла, що підтверджує його здатність опанувати найсуттєвіші соціальні явища. Багатомірність та багаторівність лідерства стимулюють пошуки його універсальних архетипів, створення описових моделей, здатних розкрити зміст даного феномену [1]. Проте поглянемо на політичне лідерство в гендерному аспекті як на прояв якості суспільного розвитку і позицію світосприйняття суспільства.

Сьогодні можна спостерігати зростання суспільно-політичної активності жінок, як в Україні, так і у світі загалом, про що свідчить збільшення чисельності жінок-членкинь політичних партій, жіночих політичних партій і неполітичних об'єднань, активізується жіночий рух тощо. Завдяки цим процесам питання жіночого політичного лідерства набуває актуального характеру. Слід відзначити, що актуальність існування жінок у політиці зумовлюється рівнем політичної культури українських виборців та історичними чинниками української державності, які спровокували виникнення «політичного патріархату» у парламенті, уряді, партіях, державних інститутах. Таким чином, жіноче політичне лідерство загалом виступає як історичний набуток боротьби жінок за свої загальнолюдські та специфічні жіночі права. Прикладом може слугувати історія України та її відображення в наукових працях вітчизняних дослідників [1,4].

Фундаментальну роль у формуванні жіночого політичного лідерства відіграє створення державного механізму реалізації жінками свого потенціалу на всіх рівнях прийняття суспільно значущих рішень. Основною функцією такого державного механізму є впровадження гендерного законодавства, створення відповідних державних органів з регулювання гендерної рівності та моніторингу їх роботи. Наприклад, принцип гендерної рівності прописаний в Конституції України, зокрема частина третя ст. 24 Конституції України, безпосередньо присвячена подоланню дискримінації стосовно жінок в Україні та наголошує на тому, що рівність прав жінок і чоловіків забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній та культурній діяльності, у здобутті освіти та професійній підготовці, у праці та винагороді за неї та інші. Також Україна ратифікувала фундаментальні міжнародні документи стосовно забезпечення рівних прав і можливостей для чоловіків і жінок: Конвенцію ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Цілі розвитку тисячоліття ООН, визначивши для себе забезпечення гендерної рівності як важливу складову подальшого розвитку та як один з пріоритетів державної політики. Таким чином гендерна рівність та участь у політичному житті є засадничими складовими сучасної демократичної держави. Так, відповідно до міжнародних стандартів, чоловіки і жінки мають рівні права на повноцінну участь у всіх аспектах політичного процесу [2, 3].

Ведучи мову про політичне лідерство, його гендерні аспекти, слід глибше розкрити саме поняття «політичний лідер». Політичний лідер – це досвідчена, передбачлива, смілива та відповідальна особистість, здатна до аналізу і прогнозування, яка є авторитетом для соціального оточення, володіє природними й інтелектуальними можливостями впливу на нього, вміє об'єднати маси задля реалізації ідеї, який присвятила себе. Для порівняння, жінки-лідери схильні до компромісів, нерадикальних форм діяльності, комплексного бачення проблем, врахування перспективи під час прийняття рішення, об'єднати зусилля в досягненні важливих соціальних і політичних цілей країни різні категорії населення, створити атмосферу довіри та злагоди [4]. Вони можуть поглядати на проблему під іншим кутом зору, оцінити усе більш критичнішим мисленням, а також глибше зрозуміти ті труднощі, які чоловіки не здатні прийняти крізь себе, наприклад, управлінські питання стосовно материнства. Цілком закономірно, що жінка-політик зможе компетентніше оцінити проблеми жінок та ефективніше представляти їхні інтереси. Для цього вона повинна мати доволі позитивний та сприятливий імідж, який відповідатиме рівню політичної культури та вимогам сучасного суспільства. Слід додати, що у жінок також більш прагматичний підхід, порівняно з чоловіками, більше розвинене почуття обов'язку стосовно роботи. Позитивні якості та переваги, які відзначаються у стилі роботи значною мірою породжені уявленням про «сімейну жінку» і переносяться на імідж жінки-політика. Якщо критикується «жіночий стиль» у політиці, то знову ж таки, згадують негативні риси, які жінка виявляє в поведінці, а не в професійній діяльності. Ще однією особливістю діяльності жінок-політиків полягає у прагненні творення моральної політики. Під моральною політикою слід розуміти відповідність засобів і способів політичної діяльності тим високим цілям, які декларуються в програмних документах; діяльність не заради кар'єри, а заради ідеї; мета – не завоювання влади, а вироблення механізмів народовладдя; протистояння злу в усіх його проявах; захист несправедливо скривджених тощо. Також прекрасна половина суспільства більше переймається соціальними проблемами та активно спрямовує уряд до їх вирішення. Більше того, жінки менше впевнені у завтрашньому дні та більш обачні, ніж чоловіки, і тому більше уваги приділяють таким питанням, як податок на охорону здоров'я, дитячі установи та пенсії. Цей специфічний «жіночий» елемент відповідає ролі жінки-матері, сенс якої визначається піклуванням про інших. Жінка, згідно ролі вимом стереотипам суспільства, має бути м'якою, стриманою. Ці якості скоріше заважають жінкам бути успішними в політиці, побудованій за «чоловічим сценарієм» [5]. Жінки-лідери, у яких прослідковується природна схильність до політичної діяльності, комунікація з людьми, ораторські здібності, маючи велику волю та впевненість, організаторські здібності, твердість і рішучість, відданість ідеалам своєї держави, за сприятливих обставин, уперто борючись, зуміли сягнути високих державних посад, а також стати суб'єктами влади. Дослідження жіночого політичного лідерства на тлі української політики поділяється на два аспекти: перший розглядає політику як спосіб дій стосовно жінок, тобто гендерна політика держави; другий – політику як вид діяльності, у т. ч. діяльності жіночої частини людства. Слід зазначити, що в Україні й дотепер панує патріархальний тип політичної свідомості та культури, який перешкоджає доступу жінок до політики, так як ця сфера вважається суто чоловічою справою. Водночас в українському суспільстві сформувалася об'єктивна потреба змінити традиційні функціональні ролі розподіли між представниками чоловічої та жіночої статі. [4]. В умовах європейської інтеграції, Україна спрямовує свою діяльність на подолання гендерної дискримінації, розробляючи гендерну політику, яка забезпечувала б доступ жінок до політики на національному, регіональному та локальному рівні. До прикладу, за словами голови правління, координатора виборчих програм Громадянської мережі ОПОРА Ольги Айвазовської, на місцевих виборах 2020 року в Україні вперше в історії України дійсно була захищена гендерна квота, тобто серед вимог до виборчого списку є врахування 40-відсоткової квоти представництва різних статей (в кожній п'ятірці переліку кандидатів має бути збережена пропорція двоє до трьох).

Отже, Україна робить тільки перші кроки на шляху запровадження гендерної рівності. Поряд з прийняттям фундаментальних законопроектів стосовно рівності чоловіків та жінок у всіх сферах суспільного життя, зокрема у політичному, слід боротися з гендерними стереотипами та формувати новий імідж образу жінки-політика, дозволити їй стати дійсно ефективним політичним лідером своєї країни. Саме це дозволить Україні наблизитися до європейських стандартів гендерної рівності.

Список використаних джерел

1. Кормич Л. І. Гендерний аспект феномену політичного лідерства: теоретичні засади. Актуальні проблеми політики. 2014. Вип. 52. С. 19-26.
2. Лещенко О. С. Політичне лідерство в Україні: гендерний аспект. *Гендерна політика очима української молоді*, 30 листопада 2016 р., ХНУМГ ім. О. М. Бекетова : збірник наукових робіт. С. 106-110.
3. Марценюк Т. Жінки в українській політиці: виклики і перспективи змін. Київ: МЦПД, 2015.
4. Секунова Ю. В., Товкун І. І. Політичне лідерство в Україні: жіночий аспект. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. 2019. №4. Т. 30 (69). С. 69-73.
5. Ярошенко В. М. Гендерні дослідження політичного лідерства. Наукові праці. Політологія. 2016. Вип. 261. Т. 273. С. 23-28.